

УДК 373.55(73)

О. Ю. Кузнецова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

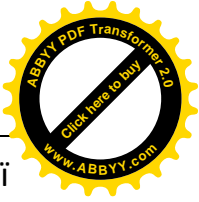
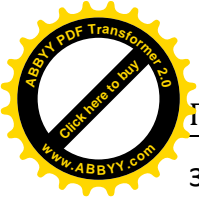
ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ШКІЛЬНИХ ГРОМАДАХ США

У статті висвітлено теоретичні та практичні аспекти налагодження соціального партнерства між школою та громадськими організаціями в розв'язанні актуальних освітніх проблем. Доведено, що взаємодія громадських організацій зі школою дає змогу розбудувати школу як відкриту соціальну систему через впровадження ефективних форм соціального партнерства з представниками інших сфер суспільного життя. Найбільш поширені форми взаємодії американської школи і громадського сектору: соціальне замовлення і конкурс соціальних програм (муніципальний грант).

Ключові слова: партнерство, соціальне партнерство в освіті, соціальна відповідальність, шкільна громада, громадські організації, муніципальні гранти, соціальне замовлення, Національна Асоціація соціальної роботи.

Постановка проблеми. Одним із стратегічних завдань реформування вітчизняної освіти в напрямі підготовки та виховання соціально відповідальної учнівської молоді є осмислення зарубіжної, зокрема американської педагогічної спадщини. Ідентичність актуальних соціальних проблем в освіті, а саме виникнення і поширення негативних явищ в учнівському середовищі (насильство, алкоголізм, ігроманія, сексуальне розбещення неповнолітніх), в обох країнах та пріоритетних установок на їх запобігання і подолання наближує зарубіжну систему до вітчизняних реалій, що актуалізує об'єктивне вивчення й творче перенесення окремого досвіду у вітчизняну освіту. Виокремленні перспективні ідеї налагодження соціального партнерства в освітній сфері США, де впродовж тривалого періоду формувалася система взаємодії державних і громадських організацій, можна застосовувати для втілення в життя актуальних завдань вітчизняної теорії та практики соціального виховання підростаючого покоління.

Аналіз актуальних досліджень. Творчому аналізу та осмисленню особливостей партнерських взаємин освітніх закладів і громадських організацій США передувало вивчення праць вітчизняних компаративістів і зарубіжних дослідників Р. Вілсона [12], Н. Голубкової [1], Р. Каталано [4], С. Колендера [12], С. Тозера [11], Б. Франкліна [5] та ін. Науковці доводять, що ефективна співпраця шкіл з місцевими громадами може стати діючим

засобом реформування системи загальної освіти: формування соціальної відповідальності та громадської активності учнів, відновлення демократичних цінностей в освіті, поновлення інтересу громадськості, в першу чергу батьків, до співпраці в напрямі запобігання негативним явищам серед учнівської молоді.

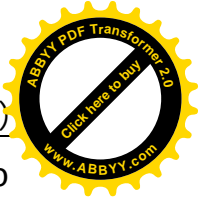
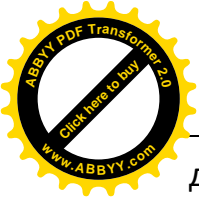
Мета статті – висвітлити теоретичні та практичні аспекти налагодження соціального партнерства між загальноосвітніми закладами (школою) та неурядовими організаціями, які функціонують на рівні територіальної громади США як ефективної стратегії розв'язання актуальних проблем шкільництва й покращення якості соціальних та освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Практика розвинутих країн, зокрема США засвідчує, що єдиним демократичним шляхом консолідації суспільства для вирішення проблем, що набули глобального виміру і гостроти (підлітковий алкоголізм, сексуальні девіації, прояви насильства, ігроманія, наркоманія) є розвиток соціального партнерства в освіті.

Партнерство (від англ. слова «part» – «частина цілого») – форма співпраці, що означає систему взаємин, діяльність, яка веде до результатів, що усвідомлюються як позитивні всіма суб'єктами цього процесу [8].

Соціальне партнерство в освіті – це комплекс взаємовідносин між органами державної влади, громадськими організаціями, з одного боку, та закладами освіти, з іншого боку, які визначають їх спільну участь у вирішенні соціальних проблем як місцевої громади, так й шкільництва, у тому числі через спільне фінансування та спільну реалізацію соціальних проектів та програм [3, 3]. Головною особливістю соціального партнерства визначаються зміни, що призводять до покращення ситуації в інтересах певної цільової групи. Основними ознаками соціального партнерства американські дослідники Р. Вілсон та С. Колендер визначають: взаємообмін ресурсами, спільне вирішення актуальних проблем, навчання та обмін досвідом, інформування [12].

Ідея партнерства в освіті знайшла відображення в педагогічній теорії починаючи від Д. Локка і, закінчуючи сучасними американськими інноваційними педагогічними концепціями, що передбачають розвиток багатосторонньої взаємодії між державою і громадськістю [1, 54]. У своїй розвідці американський дослідник У. Катлер зазначає, що в кінці XIX ст.

директори та вчителі шкіл почали приділяти особливу увагу посиленню ролі громадськості, зокрема батьків, у розв'язанні дисциплінарних проблем та з метою підвищення якості навчальних досягнень школярів і покращення якості соціальних послуг в освіті США [1, 55]. Згідно з результатами досліджень функціоналу державної освіти США американського науковця Дж. Різа, спроби американських педагогів початку ХХ ст. розбудувати школу як відкриту соціальну систему саме реалізовувалися через спільні заходи державних відомств, установ з благодійними та волонтерськими організаціями [9].

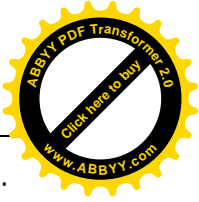
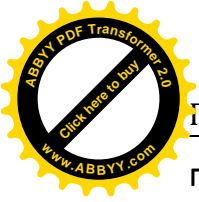
Згідно із законодавчими ініціативами федерального уряду «Школи і громади вільні від наркотиків» (Drug free schools and Community Act – 1986), «Безпечні і вільні від наркотиків школи та громади» (The Safe and Drug Free Schools and Community Act – 1989), «Успішні школи для кожного учня до 2020 року» (Great Public Schools for every student by 2020 – 2009) єдиною можливістю кардинально розв'язати проблему поширення негативних явищ у шкільництві США був пошук шляхів кооперації, організації спільної роботи управлінь, відомств і громадських організацій як на державному, так і на локальному рівнях [10; 13].

Метою соціального партнерства американської школи з громадськими організаціями є «формування соціально-відповідальної поведінки молоді» (англ. socially-responsible behavior) у навчально-виховному процесі. Суб'єктами соціального партнерства виступають як адміністрація, соціальні працівники, вчителі школи, так і представники громадськості. Об'єктом соціального партнерства є учні, батьки та члени місцевого соціуму.

Однією із суттєвих умов успішного партнерства школи та громадських організацій, або представників громади у профілактиці негативних явищ в учнівському середовищі є дотримання таких принципів:

- визнання корисності;
- повага партнерів (бажання ділитися знаннями, навичками, персоналом, ресурсами);
- аналіз спільної діяльності (відкритість, звітність, доступність);
- відповідальність.

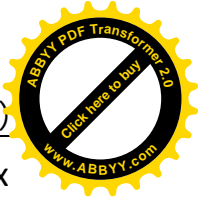
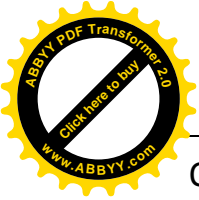
Практика впровадження соціального партнерства в закладах освіти США демонструє різноманітність форм взаємодії американської школи і

громадського сектору (в нашому випадку громадських організацій). Проаналізуємо найбільш поширені, а саме: соціальне замовлення і конкурси соціальних програм (муніципальні гранти). Соціальне замовлення – це комплексна форма залучення недержавних, у першу чергу громадських і благодійних організацій, до практичного розв’язання соціальних проблем в освіті [3, 7]. За оцінками фахівців, майже третина коштів, що обертаються у некомерційному секторі США, становлять кошти, які поступили від держави через систему соціальних контрактів [3, 7]. Коли в суспільстві на рівні державних структур, громадських утворень відбувається усвідомлення важливості, гостроти актуальної соціальної проблеми, виникає необхідність у створенні організаційного механізму реалізації соціального замовлення – у вигляді конкретних соціальних програм. Рушійним стимулом розробки таких програм є соціальна ініціатива, яка може утворюватися та впроваджуватися «згори до низу» (від уряду, міністерства, різних відомств – до населення), а також – «знизу вгору» (зароджуватися всередині громади, походити від найбільш активних громадських діячів) [3]. У США такою соціальною ініціативою виступає Національна Асоціація соціальної роботи – National Association of Social Workers (NASW), що налічує 145 000 членів [7]. Асоціація створена в 1955 році, на разі її очолює соціальний працівник Дж. Келлі. Національна Асоціація соціальної роботи координує соціально-педагогічну роботу в різних напрямках, до її складу входять такі відділи:

- 1) Американська Асоціація соціальних працівників (American Association of Social Workers (AASW));
- 2) Американська Асоціація соціальних працівників у галузі психіатрії (American Association of Psychiatric Social Workers (AAPSW));
- 3) Американська Асоціація соціальних працівників з групової роботи (American Association of Group Workers (AAGW));
- 4) Американська Асоціація з навчання громадських ініціатив (Association for the Study of Community Organization (ASCO));
- 5) Американська Асоціація соціальних працівників у сфері медицини (American Association of Medical Social Workers (AAMSW));
- 6) Національна Асоціація соціальної роботи в шкільництві (National Association of School Social Workers (NASSW)).

Більш детально висвітливо організаційно-педагогічні засади функціонування Національної Асоціації соціальної роботи в шкільництві.

Основним завданням даної Асоціації є надання та покращення соціальних послуг учням школи і місцевій громаді.

Покращення якості соціальних послуг дітям і родинам у шкільних громадах відбувається шляхом удосконалення професійного рівня соціальних працівників і впровадження таких інновацій у соціальну роботу, зокрема:

- інноваційні моделі соціальної роботи з учнями та їх сім'ями;
- проведення тренінгів та семінарів для суб'єктів соціального виховання учнів, зокрема соціальних працівників та волонтерів;
- видання методичних матеріалів для просвітницької роботи з учнями, схильними до різних негативних явищ;
- проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічного персоналу школи;
- організація роботи ресурсних і консультаційних центрів на базі шкільних громад [7].

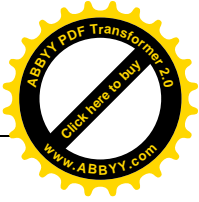
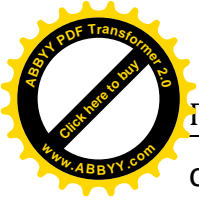
Аналіз діяльності Національної Асоціації соціальної роботи в шкільництві дозволяє визначити найбільш поширені моделі надання соціальних послуг учням і сім'ям у шкільній громаді США:

1) Модель «Центр по роботі з громадою» (функціонує у м. Ла Кросс, штат Вісконсін). Мета моделі – активізація місцевої громади для покращення становища дітей, сімей та молоді шляхом підвищення рівня поінформованості її членів щодо інновацій у соціально-педагогічній діяльності;

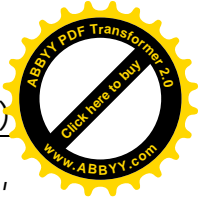
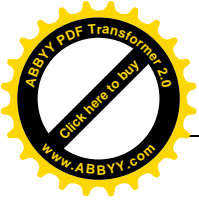
2) Модель «Тренінговий центр для підлітків» (функціонує в м. Міннеаполіс, штат Міннесота). Мета моделі – формування у підлітків навичок соціальної компетентності, які дозволять їм ефективно вирішувати проблеми повсякденного життя;

3) Модель «Школа як осередок соціально-педагогічної роботи з батьками у шкільному окрузі» (функціонує на базі загальноосвітньої школи Логан м. Ла Кросс, штат Вісконсін). Мета моделі – підвищення рівня батьківської компетентності з питань розвитку та виховання дітей у сім'ї;

4) Модель «Центр медико-соціальної допомоги дітям» (функціонує на базі сімейного медичного центру «Northeast Family Medical Center – Wisconsin Initiative to promote Healthy Lifestyles – WIPHL» м. Медісон, штат Вісконсін). Мета моделі – надання системної, комплексної медико-соціальної допомоги дітям, які знаходяться у кризовому стані, мають конфлікти з батьками і

однолітками, або постраждали від різних проявів насильства.

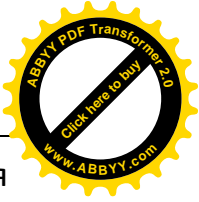
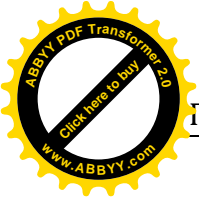

Щоб отримати офіційний дозвіл на ту чи іншу соціальну програму, потрібна згода Ради з питань навчання соціальної роботи, яка є структурним підрозділом Національної Асоціації соціальної роботи й одночасно об'єднує викладачів соціальної роботи, професійні організації, соціальні агентства, академічні заклади з метою встановлення і підтримки стандартів навчання соціальної роботи. Попередником цієї Ради став організований у 1919 році орган, який згодом дістав назву «Американська Асоціація шкіл соціальної роботи». Іншу подібну за завданнями групу «Національна Асоціація шкіл соціальною адміністрування» було засновано в 1936 році. Обидві асоціації були об'єднані в 1952 році, утворивши Раду з питань навчання в галузі соціальної роботи. Саме ця Рада є основним органом акредитації шкіл соціальної роботи, різних програм [2].

Соціальне замовлення не є єдиною формою взаємодії шкільної громади та громадськості. Останнім часом більш популярною є система надання муніципальних грантів на розвиток та підтримку соціально-активних шкіл у США.

Муніципальний грант – цільова безповоротна фінансова допомога, що надається громадським організаціям, асоціаціям та благодійним фондам, згідно з яким вони можуть здійснювати комплекс превентивних заходів з метою розв'язання найбільш актуальних соціальних проблем в освіті [3].

Розвинути систему замовлення та муніципальних грантів намагаються різні громадські організації та фонди в США. Наприклад, у США з метою запобігання та подолання жорстокого поводження з дітьми і жінками в сім'ях функціонують державні (на базі освітніх закладів), громадські і приватні соціально-психологічні служби, які надають допомогу сім'ям у розв'язанні конфліктів і налагодженні стосунків між подружжям. Жертвам насильства можуть бути надані так звані послуги «перехідного житла» (transition housing): оплата квартири для жінок-жертв насильства і дітей, які після негативного досвіду вирішили змінити ситуацію та перейти до самостійного життя; догляд за дитиною; підготовка домашніх завдань з неповнолітніми; юридичні консультації та супровід; навчання по програмам підвищення самооцінки; забезпечення послуг, таких як освіта чи консультування [6].

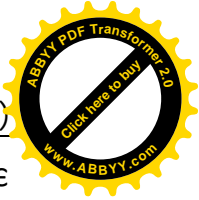
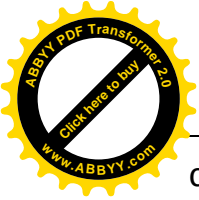
З-поміж десятків громадських організацій помітно виділяється Американська рада з питань статевої просвіти та інформації SIECUS (Sex Information and Education Council of the United States) із штаб-квартирою в Нью-Йорку, яка взаємодіє з усіма загальноосвітніми школами та соціальними працівниками Національної Асоціації соціальної роботи в шкільництві у напрямі запобігання таким негативним явищам, як сексуальне насильство, статеві девіації серед учнівської молоді тощо. Фахівці Американської ради з питань статевої просвіти та інформації разом з шкільними соціальними працівниками в рамках навчальних програм із підготовки старшокласників до сімейного життя широко використовують матеріали Всесвітньої Організації Охорони здоров'я та видають журнал зі статевого виховання учнівської молоді «SIECUS Report». Так, розроблена фахівцями даного партнерства шкільна програма «Навчаємо дітей батьківству» (Educating Children for Parenting) зосереджує увагу на донесенні до учасників (учнів, батьків, громади) усієї відповідальності батьківства та розкритті вагомості ролі батьків у вихованні та догляді дітей.

Отже, соціальне партнерство в першу чергу вигідне шкільній громаді, тому що дозволяє:

- консолідувати всі сектори для вирішення соціальних проблем в шкільництві, зокрема виникнення та поширення негативних явищ в учнівському середовищі; об'єднати зусилля і ресурси на благо територіальної громади;
- створити прозорий механізм перерозподілу коштів громади, які спрямовуються на соціальний розвиток закладів освіти, превентивну роботу з учнями, схильними до негативних явищ та їхніми родинами;
- залучати до реалізації соціальних проектів ресурси громадських організацій (додаткові кошти, волонтерів, фахівців і консультантів), а через них ресурси міжнародних організацій і фондів.

Необхідно додати, що громадські організації отримують можливість: самореалізації для своїх членів, більш активної й успішної участі в конкурсах міжнародних організацій; залучати місцеві ресурси для здійснення соціально значимих проектів тощо.

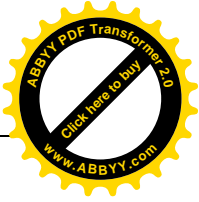
Висновки. Взаємодія громадських організацій зі школою дає змогу розбудувати школу як відкриту соціальну систему через впровадження ефективних форм соціального партнерства з представниками інших сфер

суспільного життя. Варто відмітити, що таке співробітництво формує позитивний імідж державних і громадських секторів в очах громадськості. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговують такі її аспекти, як: 1) вивчення й узагальнення перспективного зарубіжного педагогічного досвіду підготовки шкільних службовців та громадських лідерів до виховання соціальної відповідальності учнів; 2) розробка механізмів залучення громадських організацій до профілактичної роботи з учнями загальноосвітніх шкіл, схильними до негативних проявів у поведінці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубкова Н. Партнерство американської школи, сім'ї та громади як «рятівна» стратегія реформування середньої освіти країни / Н. Голубкова // Порівняльно-педагогічні студії – 2010 : матеріали науково-практичного семінару / За заг. ред. О. Локшиної. – К. : Інформаційні системи, 2010. – 128 с.
2. Коваль Л. Соціальна педагогіка/соціальна робота : навч. посіб. / Л. Коваль, І. Зверева, С. Хлебик. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
3. Соціальне партнерство. Довідниковий посібник для НДО, депутатів місцевих Рад, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування / С. Алещенко, О. Такул. – Суми : Сумська обласна молодіжна громадська організація «Матриця», 2003. – 84 с.
4. Catalano R. School and Community Interventions to Prevent Serious and Violent Offending / R. Catalano, R. Loeber, Kay McKinney. Washington, D.C. : U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1999.
5. Franklin B. Educational Partnership : An introductory framework / B. Franklin, M. Bloch, T. Popkewitz // In Educational Partnership and the state : The paradoxes of governing school, children and families. – Gordonsville, VA, USA : Palgrave Macmillan, 2003. – 273 p.
6. McDonald L. Families and Schools Together (FAST) : Integrating community development with clinical strategy / L. McDonald, T. Billingham, P. Conrad // Families in Society. – 1997. – № 3. – P. 140–155.
7. National Association of Social Workers (NASW) [Electronic resource] – URL : <http://www.socialworkers.org>
8. Partnerships in Action. Building Partnerships for Quality Education in Rural America – Department of Education, Washington, D.C., 1984. – 200 p.
9. Reese W. Power and the promise of school reform : Grassroots movements during the progressive era. – New York : Teachers College Press, 2002. – 308 p.
10. The cyclopedic education dictionary / Carol Spafford, Augustus Pesee, George Grosser. Delmar Publishers, 1998. – 414 p.
11. Tozer S. School and society : Educational practice as social expression / S. Tozer, G. Senese. – The McGraw – Hill Companies, Inc., 1993. – 434 p.
12. Wilson R. Drug abuse prevention : A school and community partnership / R. Wilson, C. Kolander. Reading, MA: Addison-Wesley, 1997.
13. World Report to the Nation «Great Public Schools for every students by 2020» April 2009 [Electronic resource]. – URL : <http://www.nea.org/home/1709.html>.

РЕЗЮМЕ

О.Ю.Кузнецова. Организация социального партнерства в школьных общинах США.

В статье освещены теоретические и практические аспекты социального партнерства школы и общественных организаций в вопросе решения актуальных проблем образования. Доказано, что сотрудничество общественных организаций с американской школой позволяет сформировать школу как открытую социальную систему посредством внедрения эффективных форм социального партнерства. Наиболее распространенные формы сотрудничества: социальный заказ, конкурс социальных проектов (муниципальный грант).

Ключевые слова: партнерство, социальное партнерство в сфере образования, социальная ответственность, школьная община, общественные организации, муниципальные гранты, социальный заказ, Национальная Ассоциация социальной работы.

SUMMARY

O.Kuznetsova.Organizational of the social partnership of school communities with community organization USA.

The article is devoted to the analysis of the phenomenon of Social Partnership School with Community organization USA. The article deals with the theoretical and practical aspects of social partnership of schools and community organizations in concern to solving the actual education problems. The main forms and strategies relationships between school and community organizations are the social order and social project (the municipality grant).

Keywords: partnership, social partnership in education, social responsibility, school community, community organizations, social order, social project (municipality grant), National Association of Social Workers (NASW).

УДК 376.1:37.018:371.3

О. В. Листопад

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С.Макаренка

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті на підставі аналізу існуючих концептуальних підходів до визначення сутності інклюзивної освіти зроблено спробу встановлення її ролі в інноваційному розвитку освіти; на основі аналізу зарубіжного досвіду подано характеристику основних механізмів реалізації завдань інклюзивної освіти; визначено тенденції розвитку інклюзивної освіти в сучасній Україні.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інноваційний розвиток освіти, інклюзія, інтеграція, сегрегація, інклюзивна школа, інклюзивне навчання

Постановка проблеми. Сучасний етап інноваційного розвитку суспільства відзначається формуванням нового погляду на освіту й на місце людини в соціумі. Освіта набуває характеристик загальності, доступності, рівності. У межах міжнародного руху «Освіта для всіх» (Education For All (EFA)), ініційованого ЮНЕСКО, першочерговим завданням